

Господарське право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

В навчальному посібнику розкриті положення про основні засади господарської діяльності. про субскти господарювання (підприємства, господарські товариства, об'єднання підприємств, громадян як суб'єктів господарювання) та господарські зобов'язання (загальні положення про господарські зобов'язання, господарські договори, про ціни та ціноутворення у сфері господарювання), про відповідальність за правопорушення у сфері господарювання (засади відповідальності, відшкодування збитків, штрафні, оперативно-господарські та адміністративно-господарські санкції, відповідальність за порушення антимонопольно-конкурсного законодавства) та особливості правового регулювання в окремих галузях господарювання (поставка, біржова торгівля, оренда майна, агентські відносини, перевезення вантажів, фінансова та банківська діяльність, страхування, аудит, комерційна концесія тощо), зовнішньоекономічна діяльність (загальні положення, іноземні інвестиції) та спеціальні режими господарювання (вільні економічні зони, концесії, інші види спеціальних режимів господарської діяльності) тощо.

Навчальний посібник розрахований на студентів, слухачів, аспірантів юридичних начальних закладів.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

1. Поняття господарського права, його предмет, метод правового регулювання

Узагальнено **господарське право** — це окрема галузь права України, норми якої регулюють специфічні відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності, що пов'язана із виготовленням та реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг з метою задоволення суспільних потреб та потреб окремих споживачів.

Нормативною основою господарського права виступає **господарське законодавство**. За приписами ст. 7 ГК відносини у сфері господарювання регулюються Конституцією України, цим Кодексом, законами України, нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також іншими нормативними актами.

Таким чином, **предметом регулювання господарського права** є господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання (ст. 1 ГК).

В сенсі господарського законодавства під **господарською діяльністю** розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (ст. 3 ГК).

Під **суб'єктами господарювання** розуміємо учасників господарських відносин (ст. 2 ГК), а також споживачів, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадян, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

При цьому господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання

прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями.

Господарська діяльність може здійснюватися і без мети одержання прибутку (**некомерційна господарська діяльність**).

Також слід виокремити **діяльність негосподарюючих суб'єктів**, яка спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування. Така діяльність здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, вважається **господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів**.

За визначенням ст. 3 ГК **сферу господарських відносин** становлять:

- господарсько-виробничі відносини
- організаційно-господарські відносини;
- внутрішньогосподарські відносини.

Господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності.

Організаційно-господарські відносини складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

Внутрішньогосподарськими є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами.

Стаття 4 ГК визначає, які відносини **не є предметом регулювання господарського права**:

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
- свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
- вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;
- обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки;
- добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
- захист національного товаровиробника;

— заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Відповідно, перелічені відносини регулюються іншим законодавством України.

В правовій літературі метод правового регулювання господарських відносин розглядається, як процес рівного підпорядкування усіх суб'єктів господарювання суспільному господарському порядку. Вважається, що цей підхід має універсальний характер і інтегрує в себе усі інші методи. При цьому сучасне господарське право (ст. 5 ГК) вважає, що **правовий господарський порядок** в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Конституційні основи правового господарського порядку в Україні становлять:

— право власності Українського народу на землю, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, що здійснюється від імені Українського народу органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України;

— право кожного громадянина користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону; забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки, недопущення використання власності на шкоду людині і суспільству; право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

— визнання усіх суб'єктів права власності рівними перед законом, непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності;

— економічна багатоманітність, право кожного на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, визначення виключно законом правових засад і гарантій підприємництва;

— забезпечення державою захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, недопущення зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, визначення правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання виключно законом;

— забезпечення державою екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України;

— забезпечення державою належних, безпечних і здорових умов праці, захист прав споживачів; взаємовигідне співробітництво з іншими країнами; визнання і дія в Україні принципу верховенства права.

Таким чином, суб'єкти господарювання та інші учасники відносин у сфері господарювання здійснюють свою діяльність у межах встановленого правового господарського порядку, дотримуючись вимог законодавства.

2. Основні принципи господарського права

Ці принципи у вичерпному порядку визначає ст. 6 ГК:

— забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;

— свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;

вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;

— обмеження державного регулювання економічних процесів (тобто підтримка ринкового регулювання) у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;

— захист національного товаровиробника;

— заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО	5
1. Поняття господарського права, його предмет, метод правового регулювання	5
2. Основні принципи господарського права	8
3. Характеристики господарських відносин	9
4. Господарське законодавство	10
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ФОРМИ УЧАСТІ ДЕРЖАВИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	13
5. Участь держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в господарській діяльності	13
6. Форми реалізації державною економічної політики. Основні напрями економічної політики держави	13
7. Прогнозування та планування економічного і соціального розвитку	16
8. Засоби державного регулювання господарської діяльності.....	17
9. Податки в механізмі державного регулювання господарської діяльності	20
10. Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю	21
11. Захист прав суб'єктів господарювання та споживачів.....	24
СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	25

13. Поняття суб'єкта господарювання	25
14. Утворення суб'єкта господарювання	27
15. Припинення суб'єкта господарювання	29
ГОСПОДАРСЬКА КОМЕРЦІЙНА (ПІДПРИЄМНИЦТВО) ТА НЕКОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	31
16. Підприємництво як вид господарської діяльності	31
17. Некомерційне господарювання	34
ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДПРИЄМСТВА	36
18. Підприємство як організаційна форма господарювання. Види та організаційні форми підприємств	36
19. Державні та комунальні унітарні підприємства	40
20. Приватні підприємства. Інші види підприємств	55
ПІДПРИЄМСТВА КОЛЕКТИВНОЇ ВЛАСНОСТІ	58
21. Поняття підприємства колективної власності	58
22. Виробничий кооператив	58
23. Споживча кооперація. Підприємства споживчої кооперації	66
ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	69
24. Поняття та види об'єднання підприємств	69
25. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств	70
26. Управління об'єднанням підприємств	72
27. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії	74
ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА	76
28. Поняття та види господарського товариства	76

29. Установчі документи господарського товариства	78
30. Державна реєстрація господарського товариства	79
31. Статутний капітал господарського товариства та вклади учасників, власність господарського товариства.	80
32. Управління господарським товариством	81
ГРОМАДЯНИН ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ. ОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ІНШИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	86
33. Громадянин у сфері господарювання.....	86
34. Особливості статусу іноземних суб'єктів господарювання.....	87
35. Кредитні спілки у сфері господарювання.....	87
36. Особливості статусу благодійних та інших неприбуткових організацій у сфері господарювання	90
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ.....	92
37. Право власності — основне речове право у сфері господарювання.....	92
38. Право господарського відання.....	93
39. Право оперативного управління	94
40. Майно у сфері господарювання	95
41. Особливості правового режиму державного майна у сфері господарювання	96
42. Виникнення майнових прав і обов'язків суб'єкта господарювання.....	97
ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	100
43. Господарське зобов'язання, підстави його виникнення	100

44. Загальні умови укладання договорів, що породжують господарські зобов'язання	103
45. Істотні умови господарського договору	104
46. Загальний порядок укладання господарського договору	105
47. Ціна в господарському договорі та ціноутворення у господарських відносинах	109
48. Загальні умови виконання господарських зобов'язань	110
49. Припинення господарських зобов'язань	115
ВИЗНАННЯ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА БАНКРУТОМ	118
50. Неспроможність суб'єкта підприємництва	118
51. Заходи щодо запобігання банкрутству	119
52. Процедури щодо неплатоспроможного боржника	119
53. Державна політика з питань банкрутства	120
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН	122
54. Господарсько-правова відповідальність	122
55. Підстави та межі господарсько-правової відповідальності	123
56. Прострочення боржника та кредитора	124
57. Реалізація господарсько-правової відповідальності	125
ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	127
58. Поняття відшкодування збитків	127
59. Умови і порядок відшкодування збитків	128
ШТРАФНІ ТА ОПЕРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ	130

60. Штрафні санкції	130
61. Порядок застосування штрафних санкцій	131
62. Оперативно-господарські санкції	132
63. Порядок застосування оперативно-господарських санкцій.....	133
АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ.....	135
64. Адміністративно-господарські санкції.....	135
65. Порядок застосування окремих видів адміністративно- господарських санкцій.....	136
66. Гарантії та оскарження адміністративно-господарських санкцій. Строки їх застосування.....	138
ПОРУШЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНО-КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	139
67. Загальні питання.....	139
68. Окремі санкції, що накладає АМКУ	139
ГАЛУЗІ ТА ВИДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	142
69. Умови регулювання господарських відносин	142
70. Види господарської діяльності та їх класифікація.....	142
71. Галузі економіки та їх класифікація.....	143
РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	145
72. Поняття господарсько-торгівельної діяльності	145
73. Матеріально-технічне постачання і збут	145
74. Контрактація сільськогосподарської продукції	150
75. Енергопостачання	152

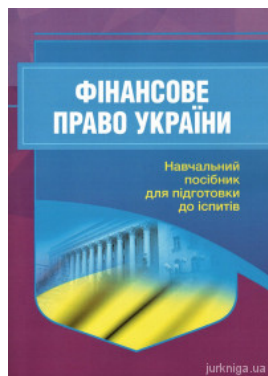
76. Біржова торгівля.....	154
77. Оренда майна та лізинг.....	154
78. Інші види господарсько-торговельної діяльності.....	158
КОМЕРЦІЙНЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО (АГЕНТСЬКІ ВІДНОСИНИ) У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	160
79. Поняття агентської діяльності.....	160
80. Порядок здійснення агентської діяльності.....	160
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ	164
81. Перевезення вантажів як вид господарської діяльності.....	164
82. Договір перевезення вантажу.....	164
83. Договір транспортного експедирування.....	168
КАПІТАЛЬНЕ БУДІВНИЦТВО	170
84. Підрядні відносини у капітальному будівництві.....	170
85. Договір підряду	170
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	175
86. Фінанси і банківська діяльність.....	175
87. Страхування у сфері господарювання.....	182
88. Аудиторська діяльність	183
89. Лотерейна діяльність.....	185
КОМЕРЦІЙНА КОНЦЕСІЯ.....	186
90. Договір комерційної концесії.....	186
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	189
91. Поняття зовнішньоекономічної діяльності.....	189

92. Інші питання зовнішньоекономічної діяльності	190
ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ.....	195
93. Основні поняття	195
94. Правової режим іноземного інвестування	196
СПЕЦІАЛЬНІ РЕЖИМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	197
95. Спеціальні (вільні) економічні зони.....	197
96. Концесії	198
97. Виключна (морська) економічна зона України	198
98. Господарська діяльність на державному кордоні України ...	199
99. Господарська діяльність у санітарно-захисних, водоохоронних зонах, зонах санітарної охорони та інших охоронних зонах	199
100. Спеціальний режим господарювання в окремих галузях.....	200
101. Господарювання на територіях пріоритетного розвитку	200
102. Інші спеціальні режими господарювання	201
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ТА ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	202

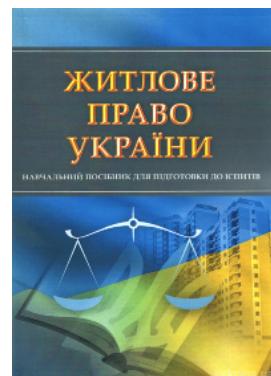
Книги, які можуть вас зацікавити

Господарське процесуальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Фінансове право. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Житлове право України. Для підготовки до іспитів

Цивільне процесуальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Кримінальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Житловий кодекс України

Перейти до галузі права
Господарське право та процес

Перейти на сайт →